

چالش آقازادگی و آزمون اقتدار پلیس



علی مجتهدزاده

وکیل دادگستری

فرض کنید صبح روز ۴ خرداد ۱۴۰۴ به جای فرزند نایب‌رئیس مجلس، یک شهروند عادی راننده خودرویی بود که پس از طی مسیر یکطرفه و استتکاف در برابر اعمال قانون با سرهنگ راهور بر خورد کرده و او را مجروح ساخخته بود؛ بر خوردهای انتظامی و قضایی با او چگونه بود؟ آیا امکانش را پیدا می کرد که در فاصله زمانی کوتاهی حتی به شکل قانونی و با سپردن وثیقه، آزاد شود؟ این سوال درست نقطه عطف حساسیت عمومی نسبت به تصادف فرزند نایب‌رئیس مجلس با سرهنگ پلیس راهور است؛ حساسیتی که اتفاقاً بسیار درست و دقیق است و حکایت از وجود احساس یک تبعیض حقوقی قابل تأمل در سطح جامعه دارد. یعنی جامعه احساس می کند دارای حقوق و شأن قانونی متفاوت و نازل تری نسبت به افراد متنفذ و وابستگان آنهاست. حال آنکه فارغ از مسائل حقوقی، این وضعیت نه از نظر فقهی و شرعی قابل توجیه است و نه از نظر سیاسی در ارتباط با اصول ومطالبات عمومی که موجب شکل گیری انقلاب اسلامی شد. زمانی توصیه امام خمینی (ره) در جمع کارگزاران نظام این بود: «مسئولان نظام اسلامی باید خود را خدمتگزار مردم بدانند و از هرگونه امتیازطلبی و خودپرتربینی پرهمیز کنند. اگر ما بخواهیم قانون را زیر پا بگذاریم، از دیگران چه انتظاری می توان داشت؟» این جمله ای بسیار دقیق است که یکی از مبنای حکمرانی مدرن حقوقی محسوب می شود و اشاره به از بین بردن مناسبات حاکم-رعیتی و تساوی حقوقی بین مقامات سیاسی وشهروندان دارد.

طبق ماده ۶۰ قانون مجازات اسلامی هرگونه توهین، اهانت یا مقاومت در برابر مأموران دولتی (از جمله مأموران نیروی انتظامی) در حین انجام وظیفه، جرم محسوب می شود. مجازات این جرم شامل حبس از سه ماه تا یک سال و یا شلاق تا ۷۴ ضربه و یا جزای نقدی است. البته، اگر تعرض همراه با ضرب و جرح باشد، مجازات تشدید می شود. براساس ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی، ضرب و جرح عمدی می تواند بسته به شدت صدمات وارده، منجر به حبس از سه ماه تا یک سال و پرداخت دیه شود. در صورتی که تعرض منجر به صدمات شدید یا فوت مأمور شود، ممکن است مشمول قواعد قتل یا جرح عمدی (مواد ۲۹۰ تا ۳۰۴ قانون مجازات اسلامی) شود که می تواند مجازات هایی مانند قصاص یا حبس طولانی مدت را در پی داشته باشد.

نکته اینجاست که تعرض به مأمور قانون در حین انجام وظیفه، به دلیل نقض نظم عمومی و اقتدار دولت، دارای جنبه عمومی است. حتی اگر شاکی رضایت دهد، جنبه عمومی جرم (مانند حبس یا شلاق پیش بینی شده در ماده ۶۰۷) قابل پیگیری است و دادستان موظف است به نمایندگی از جامعه، پرونده را دنبال کند. این جنبه عمومی بهیوژه در مواردی که جرم با اخلاخل در نظم عمومی یا امنیت جامعه همراه باشد، پررنگتر است و رضایت شاکی نمی تواند پرونده را مختومه کند. بنابراین حتی در صورت اعلام رضایت سرهنگ

انتظامی مجروح شده در این حادثه، طبق قانون اقدام فرزند نایب‌رئیس مجلس همچنان مستحق رسیدگی قضایی است.

در بایگانی ذهن جمعی جامعه همچنان موارد متعددی از برخوردهای جدی فراجا و خط و نشان کشیدن علیه برخی رفتارها به شکل پرنرنگی حاضر است. علی‌الخصوص اینکه تمام آن اقدامات با شعار «اقتدار» ومقابله باتضعیف شأن پلیس صورت گرفته بود. درست است که بخشی از این برخوردها در حوزه حجاب جای انتقادات جدی و اساسی دارد اما نمی شود از حق گذشت که بخش دیگری از برخوردهای یادشده در حوزه مبارزه با اخلاگران عمومی امنیت، سارقان، متجاوزان به عنف و امثالهم هم مثبت و ضروری بود و هم حمایت ورضایت قاطبه جامعه را نیز در پی داشت مسئله اما اینجاست که اقتدار پلیس بیش از تقابل با اراذل و سارقان در نسبت بندی های سیاسی می تواند مورد آسیب قرار بگیرد. ضر به ای که یک «آقازاده» به پشتوانه نفوذ خانوادگی خود به حیثیت پلیس و اقتدار امنیتی جامعه وارد می کند چه بسا چندین برابر گروه های شرارت و سرقت باشد. چراکه چنین اتفاقی به جز کاهش سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی نسبت به پلیس تاثیر به مراتب آسیب زاتری نیز در بدنه خود این مجموعه در پی خواهد داشت. عدم اعمال دقیق و عادلانه قانون در قبال چنین مواردی پیام عدم اطمینان از پشتیبانی سازمانی در قبال ماموران برای اجرای قانون را به بدنه پلیس القاء می کند.

اساساً یکی از دلایل موفقیت نسبی پلیس در ماه های اخیر برای برخوردهای صورت گرفته با گروه های سرقت وشرارت ومأموریت های مشابه دیگر آن بود که ماموران انتظامی در هنگام انجام وظیفه در قبال متخلفان مجرمان مستظهر به حمایت همه جانبه فرماندهان خود ومطمئن از آن بودند. عدم پیگیری دقیق آنچه که در صبح روز ۴ خرداد ۱۴۰۴ رخ داده است، این اطمینان را در موقعیت مواجهه با «نور چشمی ها»، متنفذین ومنسوبان آنها به شدت مخدوش می کند. هم حفظ اعتماد عمومی جامعه نسبت به پلیس و هم الزامات داخلی این مجموعه ایجاب می کند که در ادامه شاهد موضع گیری قاطع، ارائه گزارش های شفاف مراجع رسمی از موضوع، ایجاد امکان تحقیق و گزارش دهی مستقل از این اتفاق توسط رسانه ها، رسیدگی قضایی عادلانه وبدون اغماض و ارائه توضیحات بی واسطه توسط نایب‌رئیس محترم مجلس باشیم. اقتدار پلیس، امنیت روانی جامعه و اعتماد عمومی به عدالت حقوقی چیزهایی نیستند که بشود آنها را قربانی یک «آقازاده» و حتی جایگاه و آینده پدر او کرد. در نظام های حقوقی مقتدر بسیار دیده ایم مقامات ومسئولان به مراتب سطوح بالاتر و مهمتری که موقعیت و آینده شان بابت یک تخلف یا اشتباه از دست رفته است و این یکی از مهمترین چیزهایی است که حکمرانی مدرن حقوقی به دنبال آن است. یعنی جایی که قانون به عنوان مبتنی وتوافق عمومی جامعه بتواند گریبان قدرتمندترین افراد را به خاطر کوچکترین تخلف یا رانت بگیرد و امکانی برای اعمال نفوذ فراقانونی وجود نداشته باشد. این اتفاق محک مهمی است برای مسئولان انتظامی کشور و همینطور نایب‌رئیس مجلس که خود را تماماً معتقد به سیره بنیانگذار جمهوری اسلامی می داند که آیا به توصیه مهم ایشان به کارگزاران کشور برای احترام به قانون عمل خواهند کرد یا خیر؟

گزارش دولت



رئیس جمهور در مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی:

برای رفع ناترازی ها بهبود روابط خارجی نیاز است

به همکاری استانداری های سراسر کشور با مردم در زمینه ساخت مدارس اشاره کرده و افزود: «استاندار خراسان رضوی پوششی به نام «با من» راه اندازی و ۷۰۵ هیئت امنای محلی را برای ساخت ۷۰۵ مدرسه در این استان سازماندهی کرده تا از این طریق مشارکت مردم را جذب کند. دولت

به دنبال پیشبرد برنامه های خود با مشارکت مردم است. در این زمینه ما در حال اجرای طرح محله محوری برای حل مشکلات کشور از جمله مشکلات اشتغال، معیشتی، آموزشی، بهداشت، درمان و سایر مشکلات هستیم و نهادهای و دستگاه های مختلفی از جمله بسیج، آئمه جمعه، استانداران و مردم برای اجرای این طرح به میدان آمده اند. حتی این ظرفیت وجود دارد که مشکل ناترازی انرژی را با مشارکت مردم و اصلاح الگوی مصرف در طرح محله محوری حل کنیم. پزشکيان با بيان اینکه وزیر بهداشت هم در حال پیگیری مسائلی از جمله طرح اصلاح نظام پرداخت به کادر درمان، ایجاد و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی و پزشک خانواده است، گفت: «اقدامات مهمی توسط دولت در حال انجام است و خبرهای خوبی در زمینه بهداشت، درمان و سلامت، حل مشکلات داخلی، رفع ناترازی ها از مسیر تولید برق خورشیدی و بهبود روابط خارجی داریم که گزارش آن را ارائه خواهیم کرد. دولت این آمادگی را دارد که بدون توجه به وابستگی جبرانی افراد از کمک همه آنها استفاده کند. اجرای سیاست های کلی نظام و حرکت به سمت سند چشم انداز توسعه که مورد تأکید مقام معظم رهبری است، وظیفه همه بوده و هر کس در این زمینه می تواند کمک کند، به میدان بیاید. هدف همه باید خدمت به مردم باشد تا از این مسیر در جامعه آرایش ایجاد کنیم.»

تیتريک

HEADLINE ONE

۲

گزارش
یک

نگار: منیران

بررسی اظهارات اخیر رئیس قوه قضائیه

بازبینی نظارت ها

منتشر نمی شود، تأکید کرد: «اطلاعات درست اکثر قراردادهای شرکت های دولتی و با سازمان های وزارتخانه ها به صورت شفاف منتشر نمی شوند. در نظام عزل و نصب های معیارهای اصولی رعایت نمی شود. تمام این اتفاقات یک نظام بسته می سازد که فرآیند عملکرد آن، تابع ساختار «بده بستان» است و در همین ساختار می توانند با همدیگر کنار بیایند. آخرین مورد گفته شده این بوده که فرزند نایب رئیس مجلس با یک سرهنگ نیروی انتظامی تصادف کرده که در اثر این تصادف، آن سرهنگ مصدوم شده است. چرا اطلاعات این خبر منتشر نمی شود؟ دوربین های گرافیکی و دوربین های امنیتی اطراف میدان ونک، می تواند حقیقت را افشا کند. این یک نمونه خیلی ساده است و از این نمونه ها فراوان. بسته بودن گردش اطلاعات مانع از عمل کردن نظارتی رسانه های شود. حلقه مفقوده نظارت آزادی رسانه و آزادی بیان است و تا زمانی که این آزادی

تأمین نشود، نظام نظارتی در ایران کارآمد نخواهد بود.»

این حقوقدان با اشاره به صحبت های اژه ای درباره لغزش همکاریانش در قوه قضائیه، افزود: «آقای اژه ای تنها رئیس قوه قضائیه است که در بیش از ۴۰ سال گذشته که شخصیت و منش قضایی دارد، تمام سابقه کاری او در دستگاه قضایی بوده و در سمت های قضایی، فعالیت قضایی داشته است. به همین دلیل بینش، ادراک و تفکر قضایی دارد و در این مباحث با عمق و درستی بیشتری صحبت می کند. بخشی از مشکلات قوه قضائیه به خودش مربوط نیست و جورش فروپاشی ساخت حقوقی در ایران است. قانون در ایران تقریباً معنا و مفهوم خود را از دست داده است. بهیوژه در دستگاه های حکمرانی قانون تقریباً شکلی و کم اهمیت شده است. در زندگی عمومی مردم نیز این وضعیت وجود دارد. به همین دلیل دعوای حقوقی و کیفری بین مردم زیاد شده است. متأسفانه آمارهای قضایی منتشر نمی شود، اما پرونده ها حجم بسیار زیادی دارند. در کشور حدوداً ۲۵۰ هزار زندانی ثابت و حدود ۶۰۰ هزار نفر گردش زندانیان در سال دارد. این آمار زیادی است. دادگاه ها و دادسراها پر از مراجعه کننده است. ساعت ۸ صبح در دادگاه یا مجتمع قضا بیشتر از یک نانوایی صف بسته اند. بنابراین دادگستری احتیاج به افزایش تعداد شعب (بازرسی، دادرایی و دادگاه های حقوقی و کیفری) دارد. در دادسرا باید دادستان، دادریار و بازپرس حضور داشته باشند. در حال حاضر دادگستری چند هزار کمبود نیرو دارد. از طرف دیگر اغلب دانشکده های حقوق در ایران هم بسیار ضعیف هستند و قدرت تأمین فارغ التحصیلان باسواد را ندارند. براساس این مجموعه پیچیده، دادگستری مجبور است پس از گرفتن آزمون افرادی که شاید در حد مناسب سواد حقوقی ندارند را استخدام کند.»

او با اشاره به اینکه دادریان، بازپرس ها و قضات در طول یک روز باید به ۵-۴ و گاهی ۱۰ پرونده رسیدگی کنند، گفت: «فضاوت کار ساده ای نیست. با این حجم از پرونده ها تمرکز بر پرونده ها نیز سخت است و احتمال اشتباه افزایش می یابد. مشکل این وضعیت عمده تا ناشی از شرایط عمومی کشور است و قوه قضائیه واقعاً مقصر نیست. تنها کاری که قوه قضائیه می تواند انجام دهد که اثر محدودی هم دارد، افزایش آموزش های حین خدمت قضات است؛ سخت گیری درباره موضوعی که آقای اژه ای به عنوان لغزش از آن نام می برد. مشکل اساسی دستگاه قضایی از لحاظ کیفیت رسیدگی، بیرون از دستگاه قضایی است.»

نوروزی با اشاره به نکته دیگری که مسئولیت آن با قوه قضائیه است، تأکید کرد: «ارتباطات غیرقضایی و سیاسی در یکسری از پرونده ها دیده می شود و وجود دارد که باید فکری برای آن کرد. دستگاه قضایی نباید در رسیدگی ها به امر سیاسی اهمیت دهد و باید رسیدگی بی طرفانه داشته باشد.»

این کارشناس حقوقی درباره وسوسه مالی کارکنان قضایی نیز افزود: «گزارش های رسمی و غیررسمی از پرونده های موجود در دادگاه قضات حاکی از آن است که متأسفانه در بعضی پرونده ها وسوسه های مالی از طرف اصحاب پرونده به مقام رسیدگی کننده تأثیر گذاشته و مقام رسیدگی کننده برای جذب منافع مالی به طور غیرقانونی رسیدگی ناقص دارد. مواردی که به عنوان رشوه یا عناوین دیگری از آن یاد می شود، وجود داشته است.»

نوروزی تأکید کرد: «دستگاه قضایی باید وضعیت عدم رعایت قانون در سطح کلان دیدگاه های علمی را پیگیری کند. در حال حاضر آمار جرم در ایران رو به افزایش است. رئیس قوه قضائیه، رئیس شورای عالی پیشگیری از جرم است. متأسفانه هیچ اثری از این شورا دیده نمی شود. در قانون گذاری کشور (در مجلس و دولت) اصلاً به آثار اجتماعی مقررات وضع نشده، توجهی نمی شود. در همین چند روز گزاروئیل سفرنرخي شد. کسانی که این تصمیم را گرفتند

گروه خبر: این روزها غلامحسین محسنی اژه ای، رئیس قوه قضائیه پای خود را از خطوط قرمز خیالی فراتر گذاشته و توصیه ها و موضوعاتی را مطرح می کند که در صورت عملی شدن می تواند بسیاری از مشکلات موجود در بخش های قضائی و حقوقی را حل کند. اظهارات روز پنجشنبه رئیس قوه قضائیه در همایش روسای دادگستری های سراسر کشور نیز نکات مهمی با خود داشت. اژه ای در بخشی از سخنان خود گفت: «مع گیری نکنیم، افراد را زمین نزنیم؛ با دلسوزی و ادبیات خوب به افراد کمک کنیم. در لغزش همکاران مان منتظر ورود حفاظت نباشیم. اگر ضعیفی در همکارمان دیدیم اجازه ندهیم بلغزد و به انتهای چاه برود. وظیفه صنفی، اسلامی و انسانی ماست به همکارمان در لغزش ها تذکر دهیم.» پس از سال ها این شاید اولین بار است که رئیس دستگاه قضا از لغزش در این قوه سخن می گوید. تا پیش از این طوری رفتار می شد که انگار افراد در قوه قضائیه (به ویژه قضات) مبرای از لغزش و گناه هستند. شاید همین معصوم سازی باعث شده که رئیس دستگاه قضا به انتقاد نسبت به مسائل پیرامون در خواست ماده ۴۷۷ پرداخته و گفت: «وقتی تعداد درخواست ۴۷۷ در یک استان بالا می رود یعنی شعبات دادگاه آن استان حکم خلاف شرع بین صادر کرده اند؛ چرا؟ رؤسای کل دادگستری های کشور به شعبه های خود بگویند که حکم شان خلاف شرع بین بوده است. چطور می شود بگوییم یک چیزی خلاف بین شرع است اما بین قضات تا این اندازه اختلاف نظر وجود داشته باشد؟ یکی از مشکلات مردم و خودمان موضوعات پیرامون ماده ۴۷۷ است. چطور می شود این قدر اختلاف داشته باشیم، بنشینیم اختلافات مان را حل و کم کنیم. نگاه هایمان را به هم نزدیک کنیم.»

اما این تنها موضوعی نیست که اژه ای به آن پرداخته است. او تأکید کرد: «نظارت ها را بازتعریف و مسئول نظارت را مورد ارزیابی قرار دهیم. اگر لازم است کسی که مسئول نظارت می شود را باید آموزش دهیم. در بحث افرادی که برای نظارت انتخاب می شوند سابقه، علم و آموزش هایی که دیده است را مدنظر قرار دهیم. مسئله نظارت بسیار مهم و کلیدی است. نظارت باید دقیق، مستمر و تعریف شده باشد و اگر نیاز است حتی مصادیق نظارت را بازتعریف کنیم.» رئیس دستگاه قضا به موضوع کلیدی «نظارت» اشاره می کند. همیشه و همه جا از نمایندگان گرفته تا دولتمردان و مسئولان عالیرتبه شنیده ایم: «قانون کم نداریم.» حتی محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس هم می گوید: «بیش از ۱۲ هزار و ۵۰۰ عنوان قانونی در کشور وجود دارد که دوسوم آن زمینه ساز فساد است.» اما این حجم از عناوین قانونی یا اجرا نمی شوند یا به صورت سلیقه ای اجرا می شوند. در حالی که اگر نظارت ها صحیح، اصولی و بی طرف باشد حتماً شاهد این حجم از بی قانونی در کشور نخواهیم بود. حالا رئیس قوه قضائیه هم به این موضوع اذعان داشته و از بازتعریف نظارت ها خبر می دهد. اما برخی از کارشناسان و حقوقدانان بر این عقیده اند که حلقه مفقوده نظارت آزادی رسانه و آزادی بیان است که در ایران محدود شده است.

آزادی رسانه ها حلقه مفقود نظارت ها است

کامبیز نوروزی، کارشناس حقوق و رسانه درباره بازتعریف نظارت به هم میهن گفت: «سازمان های نظارتی فراوانی مانند دادگستری، دیوان عدالت اداری، سازمان دیوان محاسبات، وزارت اطلاعات، اطلاعات سپاه، حراست های دستگاه های اجرایی، حسابرسان ها و بازرسان در شرکت های دولتی در کشور وجود دارد، با این حال کارآمد نیستند و ما شاهدیم در این دستگاه ها اعم از وزارتخانه ها، سازمان های عمومی مانند شهرداری و سازمان تأمین اجتماعی نقض قانون زیاد و فساد گسترده است. تمام موضوعات حاکی از این است که سازمان ها و دستگاه های نظارتی موفق نشدند وظیفه نظارتی خود را به درستی انجام دهند.»

او با اشاره به اینکه حلقه مفقوده نظارت بر رفتار دولت و تمامی سازمان های عمومی، آزادی بیان و آزادی رسانه است، افزود: «تا زمانی که آزادی رسانه ها در ایران به طور کامل تضمین و تأمین نشود، سازمان ها و دستگاه های نظارتی قادر به انجام وظیفه خود نیستند. در واقع سازمان های نظارتی در حلقه بسته سازمان های حکومتی قرار دارند. به طور ساده و طبیعی در یک سیستم اجزاء به صورت هماهنگ با هم کار می کنند و این دستگاه ها مشکلاتی که دستگاه های دیگر دارند را هم دارند.»

نوروزی با بیان اینکه اطلاعات در دستگاه های دولتی و سازمان های عمومی